

Nr 55.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1946/47 till vissa om- och nybyggnadsarbeten vid serafimerlasarettet m. m.; given Stockholms slott den 24 januari 1947.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Josef Weijne.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 24 januari 1947.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, DANIELSON, VOUGT, MYRDAL, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anmäler härefter chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Weijne fråga om anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1946/47 till vissa om- och nybyggnadsarbeten vid serafimerlasarettet m. m. samt anför därvid följande.

1. Vissa om- och nybyggnadsarbeten vid serafimerlasarettet.

Med underdånig skrivelse den 26 februari 1946 framlade *direktionen för karolinska sjukhuset* förslag om uppförande å serafimerlasarettets tomt av en nybyggnad för lasarettets patologiska avdelning samt för dess kemiska och bakteriologiska laboratorier. Enligt förslaget skulle byggnaden inne-

hålla, i bottenvåningen en patologisk avdelning jämte kapell, i våningen 1 trappa upp ett bakteriologiskt laboratorium och ett laboratorium för de vid lasarettet tjänstgörande medicine studerandena och i våningen 2 trappor upp ett kemiskt laboratorium. Under en del av bottenvåningen skulle anordnas en källarlokal, närmast avsedd för djurstall. De utrymmen i den medicinska klinikens byggnad, som nu disponeras av de kemiska och bakteriologiska laboratorierna, skulle i huvudsak användas för utökning av lasarettets fysiologiska laboratorium, som enligt direktionens uttalande vore i yttersta behov av utökade lokaler.

Kostnaderna för den föreslagna nybyggnaden uppskattades av byggnadsstyrelsen till 1 350 000 kronor. Härtill skulle komma kostnaderna för ombyggnad av de kemiska och bakteriologiska laboratoriernas nuvarande lokaler, vilka kostnader av vederbörande arkitektkontor beräknats till 250 000 kronor. Totalkostnaderna skulle alltså belöpa sig till cirka 1 600 000 kronor.

Till stöd för sin framställning anförde direktionen bland annat följande.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 31 augusti 1945 anmälde direktionen, att yrkesinspektionen framställt anmärkningar mot de lokaler, som disponerades för serafimerlasarettets kemiska och bakteriologiska laboratorier, och delvis utdömt desamma. Direktionen framhöll även, att lasarettets patologiska institution vore förlagd inom karolinska institutets fastighet vid Hantverkargatan i Stockholm, vilken fastighet skulle tillträdas av Stockholms stad den 1 juli 1948, varför vid denna tidpunkt nya lokaler borde finnas tillgängliga för lasarettets patologiska avdelning, om ej andra åtgärder kunde träffas för tillgodoseende av lasarettets behov av patologiska undersökningar.

Direktionen förklarade sig, sedan utredning verkstälts angående olika möjligheter att tillgodose ovannämnda lokalbehov, vilja för Kungl. Maj:t framlägga de förslag, vartill denna utredning kunde giva anledning.

Sedermera har direktionen i skrivelse till Stockholms stadskollegium den 6 oktober 1945 anhållit om meddelande, huruvida de för lasarettets patologiska avdelning disponerade lokalerna inom karolinska institutets fastighet kunde även efter den 1 juli 1948 användas för nämnda ändamål. Stadskollegiet har emellertid i skrivelse till direktionen den 15 november 1945 meddelat, att detta icke kunde medgivas.

Vid sådant förhållande och då det får anses vara uteslutet, att ett sjukhus av serafimerlasarettets storlek och med de arbetsuppgifter, som ankomma på lasarettet i dess egenskap av undervisningssjukhus, kan drivas utan en patologisk avdelning, måste nya lokaler för en dylik avdelning vid lasarettet anordnas före den 1 juli 1948.

För närvarande pågå underhandlingar mellan kommissionen för förhandlingar rörande karolinska sjukhusets utbyggande m. m. å ena, samt representanter för Stockholms stad, å andra sidan, angående överflyttning till Sabbatsbergs sjukhus av de till serafimerlasarettet nu förlagda medicinska och kirurgiska undervisningsklinikerna. Även om dessa förhandlingar kunna leda till en överenskommelse härom, kommer en avsevärd tidrymd att förflyta innan överflyttning av nämnda undervisningskliniker efter en synnerligen omfattande ombyggnad av Sabbatsbergs sjukhus kan äga rum. Under denna tidrymd och intill dess nya lokaler för serafimerlasarettets neuro-

logiska och neurokirurgiska kliniker kunna anordnas annorstädes, kommer lasarettet fortfarande att drivas såsom undervisningssjukhus. Även om lasarettets verksamhet såsom undervisningssjukhus därefter upphör, är det med hänsyn till det stora behovet av sjukhusplatser i Stockholms stad och län sannolikt, att lasarettet, eventuellt efter överlåtelse till staden eller länet, fortfarande kommer att drivas såsom sjukhus, varvid detsamma icke kan vara i avsaknad av tillfredsställande lokaler för patologiska undersökningar och laboratorieundersökningar.

Direktionens framställning tillstyrktes av *karolinska institutets lärarkollegium*, som dock framhöll, att utrymmena för det kemiska laboratoriet tilltagits för små, samt av *medicinalstyrelsen* med reservation för tomtens lämplighet ur grundsynpunkt för en trevåningsbyggnad.

Övriga hörda myndigheter ställde sig däremot mer eller mindre tveksamma till förslaget med hänsyn till de stora kostnaderna för byggnadens uppförande och ovissheten om lasarettets framtida ställning.

Universitetskanslern, som framhöll, att en nödsituation uppkommit för lasarettet, ifrågasatte i första hand åtgärder av rent provisorisk karaktär samt, därest så icke låte sig göra, uppförande av en byggnad, avpassad efter sjukhusets behov.

Statskontoret, som jämväl ansåg, att utvägar måste sökas för att komma ur det tvångsläge, vari lasarettet råkat, föreslog uppförande av en mindre byggnad av provisorisk karaktär för den patologiska institutionen samt frigörande av erforderligt lokalutrymme inom sjukhuskomplexet för laboratoriernas räkning.

Byggnadsstyrelsen ifrågasatte, om det med hänsyn till serafimerlasarettets ovissa framtid kunde anses ekonomiskt försvarligt att investera ytterligare kapital på sjukhusets utbyggande till undervisningssjukhus.

Kommissionen för förhandlingar rörande karolinska sjukhusets utbyggande samt allmänna barnbördshusets och serafimerlasarettets ställning m. m. anförde med avseende å frågan, huruvida byggnadsprojektet med hänsyn till serafimerlasarettets beräknade livslängd kunde anses ekonomiskt försvarligt, bland annat följande.

Såsom omnämnes i direktionens underdåniga skrivelse pågå för närvarande förhandlingar mellan kommissionen samt stadens delegerade angående överflyttning av de två till serafimerlasarettet nu förlagda medicinska och kirurgiska undervisningsklinikerna till en av staden redan i princip beslutad ny klinikbyggnad vid Sabbatsbergs sjukhus. En av grundförutsättningarna för stadens medverkan till undervisningens överflyttande till Sabbatsbergs sjukhus har från stadens sida angivits vara, att staden får förvärva de stiftelsen serafimerlasarettet tillhöriga lasarettfastigheterna. Den planerade nya klinikbyggnaden vid Sabbatsbergs sjukhus beräknas stå färdigställd omkring år 1953, vid vilken tidpunkt staden alltså — därest nu pågående förhandlingar med staden leda till resultat — skulle tillträda lasarettfastigheterna. Förutom ovannämnda två kliniker inrymmer serafimerlasarettet en neurologisk klinik och en neurokirurgisk klinik, vilka

båda äro avsedda att överflyttas till karolinska sjukhuset. Kommissionen är ännu icke i stånd att överblicka, när denna förflyttning kan komma att äga rum, men den torde, enligt kommissionens uppfattning, lämpligast böra ske i samband med att de medicinska och kirurgiska klinikerna överflyttas till Sabbatsbergs sjukhus.

Efter eventuellt förvärvande av serafimerlasarettets fastigheter torde staden, enligt vad kommissionen förspott, kunna beräknas komma att använda lasarettet såsom sjukvårdsanstalt till omkring mitten av 1960-talet. Härav följer, att den ifrågasatta nybyggnaden vid serafimerlasarettet kommer att få en livslängd av inemot 20 år.

Vid sådant förhållande synes från ekonomiska synpunkter hinder icke möta mot det planerade byggnadsföretaget.

I fråga om finansieringen av byggnadsföretaget vill kommissionen erinra därom att staden och Stockholms läns landsting deltagit i kostnaderna bland annat för uppförande av den neurokirurgiska kliniken vid serafimerlasarettet (se propositionen 1941:109).

Frågan om stadens och länets deltagande i byggnadsföretagets finansiering har icke berörts i direktionens skrivelse. Kommissionen förutsätter emellertid, att sådant deltagande skall, såsom tidigare skett i fråga om andra byggnadsföretag vid serafimerlasarettet, påkallas.

Sedan Kungl. Maj:t därefter genom beslut den 26 april 1946 anbefallt förhandlingskommissionen att dels verkställa en överarbetning av direktionens förslag i syfte att begränsa kostnaderna, dels ock upptaga förhandlingar med staden och länet rörande bidrag till kostnaderna för byggnadsföretaget, har *kommissionen* med underdånig skrivelse den 17 december 1946 framlagt ett reviderat förslag, innebärande, såvitt angår den föreslagna nybyggnaden, ett slopande av djurstallarna i källarvåningen och av kapellet i bottenvåningen samt av översta våningen ävensom en nedskärning av övriga utrymmen inom nybyggnaden. Som följd härav skulle densamma endast inrymma den patologiska avdelningen och det kemiska laboratoriet. Den sålunda nedskurna nybyggnaden har kostnadsberäknats till 550 000 kronor, vartill komma 100 000 kronor för en särskild byggnad för djurstallar. De lokaler, som inom den medicinska kliniken byggnad för närvarande disponeras av kemiska, bakteriologiska och fysiologiska laboratorier skulle omändras och uppdelas mellan de bakteriologiska och fysiologiska laboratorier, eventuellt också medicinska kliniken, enligt av sjukhusdirektionen efter vederbörande läkares hörande meddelade bestämmelser. Dessa omändringsarbeten ha kostnadsberäknats till 50 000 kronor. Totalkostnaderna, inklusive ett belopp av 25 000 kronor för oförutsedda utgifter, skulle alltså uppgå till 725 000 kronor.

Vid förslaget ha fogats av arkitekten G. Birch-Lindgrens arkitektkontor — som jämväl biträtt vid uppgörandet av det ursprungliga förslaget — uppgjorda ritningar, betecknade 274 B: 4—8, 274 C: 1a och 2—3 samt 274 E: 5.

Kommissionen framhåller i sin skrivelse, att byggnadsförslaget under förbehåll om anordningens provisoriska natur tillstyrkts av samtliga be-

rörda institutionsföreståndare samt att kommissionen — som enligt vad av dess skrivelse framgår även undersökt andra utvägar för lösande av lokalfrågan än genom uppförande av en nybyggnad men funnit dessa icke framkomliga — ansåge en nedskärning av kostnaderna utöver den som skett, d. v. s. från 1 600 000 kronor till 700 000 kronor eller, med medräknande av beloppet för oförutsedda utgifter, 725 000 kronor, vara utesluten.

Beträffande fördelningen av kostnaderna för ifrågavarande nybyggnads- och ombyggnadsföretag anmäler kommissionen, att vid sammanträde med stadens och länets delegerade enighet vunnits därom att staden och länet skulle deltaga i de verkliga kostnaderna med, staden 20,42 procent och länet 11,74 procent, motsvarande stadens, respektive länets andel i annuiteten för budgetåret 1945/46 å det amorteringslån, som på sin tid upptagits för finansieringen av den under åren 1928—1931 skedda ombyggnaden av lasarettet.

Såsom i ärendet framhållits har serafimerlasarettet och därmed staten kommit i en tvångssituation därigenom att Stockholms stad med tillträde den 1 juli 1948 fått å sig överlåtna de av karolinska institutet sedan länge disponerade fastigheterna vid Hantverkargatan, vari jämväl ingår lasarettets patologiska avdelning. Enligt vad direktionen för karolinska sjukhuset meddelat och jag fått bekräftat, anser sig staden icke kunna uppskjuta tillträdesdagen. Vid sådant förhållande och då man med hänsyn till vad kommissionen anfört torde ha anledning räkna med att lasarettet ännu ett tjugotal år framåt kommer att användas i sjukvårdens tjänst, synes det ofrånkomligt, att nya lokaler för den patologiska avdelningen anskaffas och kunna tillträdas den 1 juli 1948. Med hänsyn till de av yrkesinspektionen framställda anmärkningarna emot de lokaler, som för närvarande inom den medicinska kliniken byggnad disponeras av de kemiska och bakteriologiska laboratorierna, och vad från sjukhusdirektionens sida anförts rörande fysiologiska laboratoriets inom samma byggnad inrymda lokaler, torde det icke heller kunna undvikas att åt dem beredas bättre och utökade lokaler.

De invändningar, som från skilda håll framställts emot direktionens byggnadsförslag, måste numera efter kommissionens omarbetning av detsamma ha i stort sett förfallit. Kommissionen har sålunda, uppenbarligen genom att institutionsföreståndarna förmåtts att till ett minimum inskränka sina anspråk, lyckats finna en utväg, varigenom totalkostnaderna för det ifrågasatta nybyggnads- och ombyggnadsföretaget kunnat nedpressas från ursprungligen beräknade 1 600 000 kronor till 725 000 kronor. Kommissionens förslag till utformning av ifrågavarande nybyggnads- och ombyggnadsföretag måste med hänsyn till den avsevärda kostnadsbesparingen, nära 900 000 kronor, hälsas med tillfredsställelse, och jag tillstyrker, att detsamma kommer till utförande.

Departement-
schefen.

Stadens och länets delegerade ha, såsom av den lämnade redogörelsen framgått, förklarat, att staden och länet vore villiga att bidra till kostnaderna för nu ifrågakvarande byggnadsföretag med 20,42 respektive 11,74 procent. För fördelningen av kostnaderna har därvid tillämpats samma beräkningsgrund som gällt vid uppförandet av den neurokirurgiska kliniken vid serafimerlasarettet (jämför propositionen 1941:109, sid. 4), dock med den avvikelsen, att procentsatserna skola beräknas å de verkliga kostnaderna och icke, såsom fallet varit i fråga om den neurokirurgiska kliniken, å de beräknade kostnaderna. Mot denna kostnadsfördelning har jag icke funnit anledning till erinran. Jag utgår från att stadens och länets bidrag, i likhet med vad fallet varit vid karolinska sjukhusets uppförande, skola ställas till förfogande i ungefärlig proportion till övriga parters bidrag.

Med utgångspunkt från den av kommissionen angivna totalkostnaden, 725 000 kronor och med tillämpning av nyss angivna grunder för kostnadsfördelningen skulle stadens och länets andelar i kostnaderna komma att uppgå till, för staden cirka 148 000 kronor och för länet omkring 85 000 kronor eller tillhoppa 233 000 kronor. Statens andel i kostnaderna skulle följaktligen bliva cirka 492 000 kronor. Anslag för ändamålet torde böra anvisas å tilläggsstat II till riksstaten för innevarande budgetår och uppföras med i avrundat tal 500 000 kronor. Jag förutsätter härvid, att de medel, som jämlikt Kungl. Maj:ts beslut förut denna dag anvisats att utgå från åttonde huvudtitelns anslag till extra utgifter såsom ersättning till arkitekten G. Birch-Lindgren för kommissionen lämnat biträde med uppgörande av ritningar m. m., skola återföras till sistnämnda anslag.

Under åberopande av vad jag sålunda anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till Universitetssjukhus: Serafimerlasarettet: Vissa om- och nybyggnadsarbeten å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1946/47 under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av kronor 500 000.

2. Anordnande av undervisning i oftalmiatrik vid ögonavdelningen å Sabbatsbergs sjukhus m. m.

Den obligatoriska undervisningen i oftalmiatrik vid karolinska institutet omfattar 4 kurser årligen, envar om två månader, med högst 21 deltagare i varje kurs. I princip är undervisningen mellan professorn och en biträdande lärare i ämnet uppdelad sålunda, att den förre håller tre av kurserna, medan den senare håller den fjärde kursen. Undervisningen är sedan den 1 januari 1941, då ögonkliniken vid karolinska sjukhuset trädde i verksamhet, förlagd dit. Kliniken omfattar tre allmänna vårdavdelningar om vardera 24—25 platser eller tillhoppa 73 allmänna vårdplatser. Härav ha

enligt 1931 års avtal rörande samarbete för karolinska sjukhusets uppförande och drift Stockholms stad kontraherat 30 och Stockholms län 10 platser, medan återstående 33 platser avsetts för patienter från riket i övrigt.

Redan så tidigt som ett par månader efter klinikens tagande i bruk påtalades av klinikföreståndaren, professorn J. W. Nordenson, att staden till men för undervisningen endast belade cirka hälften av sina kontraherade vårdplatser å kliniken. Med anledning av flerfaldiga framställningar, som därefter under årens lopp i denna fråga gjorts av professorn Nordenson och karolinska institutets lärarkollegium, har den av Kungl. Maj:t tillsatta kommissionen för förhandlingar rörande karolinska sjukhusets utbyggande samt allmänna barnbördshusets och serafimerlasarettets ställning m. m. vid upprepade tillfällen sökt i samförstånd med utsedda delegerade från staden finna utvägar för ernående av ett bättre utnyttjande av stadens kontraherade platser dock allt utan resultat. En av staden i detta syfte vidtagen åtgärd att från och med den 1 juli 1942 nedskära ögonavdelningen vid Sabbatsbergs sjukhus från 34 till 26 allmänna vårdplatser ledde sålunda icke till någon märkbar ökning av stadens beläggning å ögonkliniken vid karolinska sjukhuset.

Hela denna fråga har emellertid kommit i ett än mera försämrat läge, i det att staden av hänsyn till sjukvårdsbehovet för befolkningen inom de södra stadsdelarna beslutat att vid det nyuppförda Södersjukhuset öppna en ögonavdelning om 14 allmänna vårdplatser. Närmast detta beslut och därmed risken för att tillkomsten av dessa platser skulle för framtiden omöjliggöra en för undervisningen tillräcklig beläggning av stadens kontraherade platser å ögonkliniken vid karolinska sjukhuset har föranlett karolinska institutets lärarkollegium att i skrivelse den 20 december 1945 till kommissionen hemställa, att kommissionen ville träda i förhandlingar med staden för att söka utverka, att ögonavdelningen vid Sabbatsbergs sjukhus finge ställas till förfogande för undervisningen i oftalmiatrik vid institutet. I sin skrivelse framhåller lärarkollegiet, bland annat, att det nuvarande platsantalet å ögonkliniken vid karolinska sjukhuset redan i och för sig vore för litet för undervisningen.

Sedan kommissionen med anledning av denna framställning från lärarkollegiets sida trätt i förhandlingar med utsedda delegerade från staden, har *kommissionen* i underdånig skrivelse den 28 april 1946 anmält, att preliminärt avtal träffats därom,

att av de 30 platser, som staden kontraherat å ögonkliniken vid karolinska sjukhuset, 12 platser skulle överflyttas till den medicinska kliniken därstädes,

samt att ögonavdelningen vid Sabbatsbergs sjukhus skulle tills vidare upplätas till karolinska institutet för undervisning på villkor, att staten *dels* bekostade inredning av nödiga undervisningslokaler å nämnda avdelning

och anskaffade för den medicinska undervisningen därstädes nödvändig utrustning, *dels* svarade för de arvoden, som kunde komma att utgå till de vid avdelningen tjänstgörande läkarna för det arbete, de utförde i undervisningens tjänst, *dels ock* ersatte staden samtliga kostnader för avlöning och pensionering av för undervisningen erforderliga sköterskor å avdelningen.

Avtalet, som avses skola träda i kraft den 1 juli 1947, skulle gälla tills vidare med ett års ömsesidig uppsägningstid.

I sm underdåniga skrivelse anför kommissionen härom följande.

Av de 73 allmänna vårdplatserna å ögonkliniken vid karolinska sjukhuset (varav, som förut nämnts, staden disponerar 30, länet 10 och riket i övrigt 33) ha under åren 1944 och 1945 genomsnittligt belagts, av staden 16,17, av länet 17,51 och av landet i övrigt 14,98 platser eller sålunda tillhopa 48,66 platser.

Enligt vad stadens representanter inför kommissionen framhållit, anser sig staden av hänsyn till sjukvårdsbehovet för befolkningen inom de södra stadsdelarna under inga omständigheter kunna avstå från att i enlighet med en gång uppgjord plan för Södersjukhuset utbygga detsamma jämväl med en ögonavdelning. Under framhållande vidare av att staden hade ett stort behov av nya vårdplatser å den medicinska kliniken vid karolinska sjukhuset samt under hänvisning till den i 1931 års avtal rörande samarbete för uppförande och drift av nämnda sjukhus intagna bestämmelsen, att staden skulle vara berättigad att, därest under byggnadstiden eller sedermera annan fördelning av de staden tillförsäkrade platserna önskades, erhålla jämkning i fördelningen, under förutsättning att hinder härför icke mötte från sjukhusets sida, hemställde stadens delegerade, att staden måtte få till den medicinska kliniken överflytta det antal vårdplatser å ögonkliniken, som visat sig för staden obehövlige.

För kommissionen har det stått klart, att tillkomsten av 14 nya vårdplatser för ögonsjukdomar i Stockholm kommer att medföra den konsekvensen, att staden icke kan för överskådlig tid framåt beräknas öka sin nuvarande beläggning av vårdplatserna å ögonkliniken vid karolinska sjukhuset. Då inrättandet av en ögonavdelning vid Södersjukhuset synes ofrånkomlig, torde annan utväg ej stå till buds än att minska antalet platser vid ögonkliniken vid karolinska sjukhuset till vad som visat sig ungefärligen motsvara nuvarande sjukvårdsbehov, alltså till två vårdavdelningar omfattande sammanlagt 48 vårdplatser, och tillmötesgå stadens begäran att få överflytta stadens obehövlige platser därstädes till den medicinska kliniken.

Enär med en sådan nedskärning av platsantalet å ögonkliniken vid karolinska sjukhuset patientmaterialet, enligt de sakkunnigas samstämmiga mening, blir alltför ringa för att kunna tillgodose läkarutbildningens krav, synes det kommissionen innebära en god lösning av frågan, att ögonavdelningen vid Sabbatsbergs sjukhus tages i anspråk för undervisningen. Kommissionen har därvid även beaktat, att det ur sjukvårdssynpunkt och med tanke på det en gång å karolinska sjukhuset nedlagda kapitalet knappast kan anses försvarligt att låta en hel vårdavdelning å detta sjukhus praktiskt taget stå tom samt att genom inordnande av ögonavdelningen vid

Sabbatsbergs sjukhus bland undervisningsklinikerna utökade möjligheter för undervisning i oftalmiatrik för framtiden kan beredas institutet.

Stadens delegerade ha förklarat, att staden som compensation för den önskade nedskärningen av sina vårdplatser å ögonkliniken vid karolinska sjukhuset vore villig att tills vidare upplåta ögonavdelningen vid Sabbatsbergs sjukhus för undervisning under villkor att staten påtoge sig samtliga härmed förenade kostnader. Dessa kostnader utgöra dels engångskostnader, nämligen för ombyggnad, utrustning och möbler, sammanlagt omkring 35 000 kronor, och dels årskostnader i form av arvoden till överläkare, underläkare och biträdande lärare för undervisning samt lön till sköterskor ävensom materielanslag, sammanlagt omkring 24 000 kronor, oberäknat pensionskostnader för sköterskepersonal. Enligt kommissionens mening är det skäligt, att staten påtager sig dessa kostnader, som äro betingade av undervisningens behov. Å andra sidan ha stadens delegerade — med hänsyn till de särskilda förhållandena i förevarande fall — avstått från att påfordra statens deltagande i övriga driftkostnader för ögonavdelningen.

Enligt mellan kommissionen och stadens delegerade villkorligt träffat avtal, skall undervisningen överflyttas till Sabbatsbergs sjukhus från och med den 1 juli 1947, samtidigt varmed stadens överflödiga platser å ögonkliniken, 12 till antalet, överflyttas till den medicinska kliniken därstädes. För att icke äventyra undervisningen i oftalmiatrik för tiden intill dess ögonavdelningen å Sabbatsbergs sjukhus ställes till förfogande, ha stadens delegerade utfäst sig, att ögonavdelningen vid Södersjukhuset icke skall träda i verksamhet förrän tidigast från nämnda dag. Vidare ha stadens delegerade förklarat, att staden av hänsyn till undervisningens behov av tillräckligt patientmaterial vore villig att taga under övervägande att åtminstone till en början något nedskära ögonavdelningen vid Södersjukhuset samt att staden i fortsättningen kommer att låta sig angeläget vara att i första hand söka belägga sina platser å ögonkliniken vid karolinska sjukhuset.

Avtalet skall formellt gälla tills vidare med ett års ömsesidig uppsägning, men parterna äro ense om att nu avtalade anordning skall äga bestånd till dess överenskommelse kan komma att träffas om upplåtande av ytterligare vårdavdelningar å Sabbatsbergs sjukhus för undervisningen vid karolinska institutet, varom förhandlingar pågå. Om dessa förhandlingar leda till resultat, torde i detta sammanhang villkoren för ögonavdelningens upplåtande böra tagas under omprövning för vinnande av likformighet beträffande samtliga kliniker.

Kommissionen anmäler vidare i sin underdåniga skrivelse, att efter förhandlingar med utsedda delegerade från Stockholms län preliminärt avtal träffats därom,

att utöver de 10 allmänna vårdplatser, som länet kontraherat å ögonkliniken vid karolinska sjukhuset, länet av staten skulle övertaga ytterligare 5 platser å kliniken,

att länet för nämnda 5 platser skulle vid platsernas övertagande till staten erlægga ett belopp av 20 000 kronor per vårdplats, som skulle anses täcka byggnadskostnader, tomtavgift och utrustningskostnader efter skälig avskrivning, eller sålunda sammanlagt 100 000 kronor,

samt att beträffande nämnda 5 platser skulle i övrigt i tillämpliga delar gälla enahanda bestämmelser som i fråga om de av länet ursprungligen kontraherade.

Jämväl detta avtal avses skola träda i kraft den 1 juli 1947.

Som motivering för avtalet anför kommissionen:

Kommissionen, som uppmärksammat, att länet har en avsevärd överbeläggning av sina platser å ögonkliniken, har med anledning härav trätt i förhandlingar med länets delegerade för förhandlingar med kommissionen.

Av det föregående framgår, att länet, som kontraherat 10 platser å kliniken, under åren 1944 och 1945 genomsnittligt belagt 17,51 platser.

Under hänsynstagande till att länet har rätt att belägga ett i förhållande till dess folkmängd avvägt antal riksplatser, ha kommissionen och länets delegerade enats om att länet skall av riksplatserna d. v. s. av staten övertaga 5 platser, så att länets totala platsantal å kliniken kommer att uppgå till 15.

Härjämte har enighet vunnits om att länet för dessa nytillkomna platser icke skall behöva betala mer än de ursprungliga anläggnings- och utrustningskostnaderna efter en skäligen avskrivning på den grund att kliniken redan varit i bruk i åtskilliga år. Sagda kostnader uppgingo per vårdplats till 21 100 kronor. Med hänsyn härtill har ersättningen för varje vårdplats bestämts till 20 000 kronor eller för samtliga 5 platser till 100 000 kronor.

Beträffande dispositionen av vårdplatserna å den nedskurna ögonkliniken och av de därigenom ledigblivna platserna å densamma anför kommissionen slutligen:

Enligt de sålunda träffade överenskommelserna ha staden och länet å kliniken kontraherat, staden 18 platser och länet 15 platser eller tillhoppa 33 platser. Återstående 15 platser, vilket antal, såsom framgår av det föregående, ungefärligen motsvarar den faktiska beläggningen med riksplatser under senare år, avses för riket i övrigt. Då 5 av de 33 hittillsvarande riksplatserna skulle övergå till att vara länsplatser, återstå av riksplatserna 13, som böra överflyttas till annan klinik. Härvid synes lämpligen öronkliniken böra ifrågakomma. Denna klinik har nämligen ett alltmera växande behov av vårdplatser för patienter från hela riket.

Kommissionen har i ärendet samrått med vederbörande ämnesrepresentanter vid karolinska institutet, vilka samtliga förklarar sig biträda här framställda förslag.

Vid kommissionens skrivelse ha fogats två avtalsförslag av förut angivna innehåll.

Yttranden.

Stockholms stadsfullmäktige och *Stockholms läns landsting* ha för sin del godkänt förslaget till avtal med staden, respektive med länet.

Karolinska institutets lärarkollegium tillstyrker avtalsförslagen samt uppskattar engångskostnaderna för anordnande av undervisning vid Sabbatsbergs sjukhus till 39 820 kronor samt — med utgångspunkt från samma antal kurser å nämnda avdelning som hittills vid karolinska sjukhusets ögonklinik — de årliga kostnaderna till 22 000 kronor.

Enligt lärarkollegiets uppskattning belöpa av engångskostnaderna 8 300 kronor å de omändringsarbeten, som enligt beräkning av stadens sjukhusdirektion vore erforderliga för ögonavdelningens användande för undervisningsändamål, 2 000 kronor å anskaffande av möbler för undersökningsrum och slutligen 29 520 kronor å inköp av instrument m. m. enligt ett av avdelningens föreståndare, professorn K. G. Ploman uppgjort förslag. De årliga kostnaderna beräknas till 12 000 kronor i arvoden till två biträdande lärare vid undervisningen, 4 000 kronor i arvoden till två vid avdelningen tjänstgörande underläkare för biträde vid kurserna, 4 000 kronor i ersättning till en för undervisningen erforderlig sköterska och slutligen 2 000 kronor i materielanslag.

Emot lärarkollegiets beslut reserverade sig ämnesrepresentanten inom lärarkollegiet med instämmande av 4 andra ledamöter.

Reservationen går i huvudsak ut på att öppnandet av en ögonavdelning å Södersjukhuset komme att betyda, att staden ej kunde belägga mer än ett tiotal av dess återstående 18 platser å karolinska sjukhusets ögonklinik samt att undervisningen därstädes fördenskull komme att äventyras, därest ej staden bleve förpliktad att belägga dessa platser. I första hand yrkas därför, att kommissionen skulle få i uppdrag att inleda förhandlingar med staden om en enhetlig tolkning av 1931 års avtal i syfte att få klarlagt, om staden icke bara hade rätt utan även skyldighet att belägga sina kontraherade platser å detta sjukhus. Alternativt föreslås anordnande av sommartjänstgöringar vid oftalmiatriska klinikerna i Uppsala och Lund eller ordnande av undervisning å Södersjukhusets ögonavdelning.

Universitetskanslern tillstyrker avtalsförslagen samt betonar ärendets brådskande natur med hänsyn till att ögonavdelningen vid Sabbatsbergs sjukhus vore föreslagen att upplåtas för undervisning redan från och med den 1 juli 1947.

Direktionen för karolinska sjukhuset, som infortrat yttrande från professorn Nordenson, anför med anledning av dennes avstyrkande av avtalsförslaget med staden, att direktionen visserligen skulle anse det vara önskvärt — särskilt ur den medicinska undervisningens synpunkt — att garanti för full beläggning av stadens platser på ögonkliniken kunde vinnas, men att, då någon utsikt för en bindande utfästelse i detta avseende från stadens sida icke syntes föreligga, direktionen ansåge den omständigheten, att någon dylik utfästelse icke upptagits i det med staden upprättade avtalsförslaget, ej i och för sig böra utgöra hinder för dess godkännande. Under hänvisning till ett uttalande av professorn Nordenson i hans sistberörda yttrande, att endast en mindre del av den tredje avdelningen vid ögonkliniken kunde undvaras, enär till densamma vore förlagda såväl klinikens barnsal som en del av dess laboratorier, anhåller direktionen tillika att framdeles efter närmare utredning få inkomma med förslag beträffande användningen av de vårdplatser å den tredje vårdavdelningen, som ögonkliniken kunde undvara.

Sjukhusintendenten G. Heimer har till direktionens protokoll annämnt avvikande mening.

Statskontoret, som icke funnit anledning till erinran mot förslaget till avtal med Stockholms läns landsting, förklarar sig anse den föreliggande uppgörelsen med Stockholms stad ekonomiskt oförmånlig för statsverket samt anför i detta hänseende:

Statskontoret är ense med kommissionen, att det ur undervisningens synpunkt är ofrånkomligt att med Söderklinikkens öppnande åtgärder vidtagas i syfte att tillförsäkra institutet tillräckligt patientmaterial. Den nu inträdda situationen synes helt vara föranledd av att staden frångått sina tidigare sjukvårdsplaner och ansett det tjänligare att utsprida det behövliga antalet vårdplatser å skilda kliniker, belägna inom olika stadsdelar. I och för sig är måhända en dylik uppdelning ändamålsenlig. Statskontoret måste emellertid rikta en bestämd gensaga mot de konsekvenser detta medför för statsverket, nämligen splittringen av undervisningen i denna specialitet på två undervisningskliniker.

Ett genomförande av kommissionens förslag skulle medföra, att 25 vårdplatser kunde disponeras för andra kliniker inom karolinska sjukhuset. Enligt kommissionen skulle av dessa staden disponera 12 å medicinska kliniken medan 13 som riksplatser skulle överföras till öronklinik. Någon utredning har emellertid icke förebragts av kommissionen, att utbyggnaden av dessa kliniker är påkallad ur undervisningssynpunkt. Täckes nämligen undervisningsbehovet av det nuvarande platsantalet å klinikerna i fråga, måste det vara ett mycket underordnat intresse för staten att utöka vårdplatsantalet. Då ligger det betydligt närmare till hands, att staden — om den har behov av ökat antal medicinska vårdplatser — utnyttjar de nuvarande ögonklinikplatserna å Sabbatsberg för detta ändamål och sammanför verksamheten till karolinska sjukhuset och Södersjukhuset. Härtill kommer, att de ekonomiska konsekvenserna beträffande omfördelningen i vad de avse personalkostnader och övriga driftutgifter för karolinska sjukhuset icke blivit klarlagda.

Departementschefen.

Den av kommissionen lämnade redogörelsen för beläggningen av de 73 allmänna vårdplatserna å karolinska sjukhusets ögonklinik — av vilka Stockholms stad enligt 1931 års avtal kontraherat 30 och Stockholms län 10, medan återstående platser avsetts för riket i övrigt — visar, att cirka 25 platser, motsvarande en av klinikens tre vårdavdelningar, praktiskt taget stå outnyttjade. Underbeläggningen, som för stadens del uppgår till cirka 14 och för riksplatserna till omkring 18 platser, uppväges i någon ringa mån av att länet överbelägger 7 till 8 platser. Några utsikter för ett bättre utnyttjande av stadens platser å kliniken — någon ökning av beläggningen från länet och riket i övrigt har icke ens ifrågasatts — synas heller knappast föreligga. Av hänsyn till sjukvårdsbehovet för befolkningen inom de södra stadsdelarna anser sig sålunda staden, enligt vad kommissionen meddelar, under inga omständigheter kunna avstå från att utbygga Södersjukhuset med en vårdavdelning om 14 allmänna vårdplatser. Härjämte har jag under hand från stadens sida inhämtat, att någon nämnvärd nedskärning av ögonavdelningen vid Sabbatsbergs sjukhus, utöver vad som redan skett år 1942, är otänkbar dels på grund av föreliggande planer

att utbygga Sabbatsbergs sjukhus till ett stort modernt sjukhus, vartill en ögonavdelning enligt stadens sjukvårdsplaner jämväl i fortsättningen bör vara ansluten, dels ock samt kanske främst med hänsyn därtill att ögonavdelningen vid nämnda sjukhus vunnit en sådan hävd bland stadens vårdsökande, att staden anser sig skyldig att bibehålla avdelningen i någorlunda obeskuret skick.

Av vad jag nyss anfört synes mig endast kunna dragas den slutsatsen, att ögonkliniken å karolinska sjukhuset, därest den icke beskäres, kommer att under en överskådlig framtid stå till omkring en tredjedel outnyttjad. Ett dylikt förhållande torde knappast kunna betecknas som försvarligt med hänsyn till bristen på sjukvårdsplatser inom andra discipliner och med tanke på det en gång å kliniken nedlagda kapitalet. Jag anser mig därför böra tillstyrka kommissionens förslag, att 12 av de av staden kontraherade vårdplatserna å ögonkliniken å karolinska sjukhuset överflyttas till medicinska kliniken därstädes. Den senare kliniken bör därvid ökas med 12 platser genom ianspråktagande av samma antal platser å ögonklinikens tredje vårdavdelning. Vid bifall till kommissionens förslag om anordnande av undervisning i oftalmiatrik jämväl vid ögonavdelningen å Sabbatsbergs sjukhus, till vilket förslag jag i fortsättningen återkommer, torde det ankomma på Kungl. Maj:t att meddela beslut om sagda 12 platsers överförande från ögonkliniken till medicinska kliniken.

Att i detta särfall — som saknar motsvarighet beträffande övriga kliniker och där såväl staden som staten missräknat sig ifråga om tillgången på patientmaterial från staden respektive riket i övrigt — kräva, att staden uttryckligen förbinder sig att belägga sina återstående platser å ögonkliniken, anser jag mig icke böra ifrågasätta i förlitande på att staden i fortsättningen kommer att låta sig angeläget vara att i första hand söka belägga sina platser å karolinska sjukhusets ögonklinik.

Av de 33 riksplatserna å ögonkliniken skulle, enligt det med länet träffade avtalsförslaget, länet av staten övertaga 5 platser för ett pris av 100 000 kronor. Jag anser mig böra förorda detta förslag, mot vilket ingen erinran framställtts av de i ärendet hörda myndigheterna.

Av de återstående 28 riksplatserna föreslår kommissionen 15 bibehållna vid ögonkliniken. Densamma skulle därför i fortsättningen omfatta 18 stadsplatser, 15 länsplatser och 15 riksplatser eller sålunda tillhoppa 48 platser, fördelade på två vårdavdelningar. Till frågan om dispositionen av de 13 riksplatser, som sålunda återstå å klinikens tredje vårdavdelning, är jag nu icke beredd att taga ståndpunkt. Då spørsmålet härom endast synes avse en omfördelning av riksplatserna inom sjukhuset, torde det ankomma på Kungl. Maj:t att efter förslag av sjukhusets direktion meddela beslut härutinnan. Redan nu torde dock med anledning av ett i det föregående återgivet uttalande från statskontorets sida böra nämnas, att föreståndarna för den medicinska kliniken och öronkliniken — vilken senare klinik av

kommissionen ifrågasatts till erhållande av dessa platser — på förfrågan förklarar, att nämnda kliniker ha ett stort behov av ytterligare riksplatser ur såväl sjukvårds- som undervisningssynpunkt.

Underbeläggningen å ögonkliniken, som aktualiserat dess nedskärning till vad som motsvarar det aktuella sjukvårdsbehovet, medför ytterligare den för staten allvarliga konsekvensen, att patientmaterialet enligt de sakkunnigas samstämmiga mening blir alltför ringa för att kunna tillgodose läkarutbildningens krav. Hur beklagligt det än må vara, att statsmakterna så snart efter ögonkliniken tillkomst nödgas på nytt vidtaga åtgärder för tillgodoseende av undervisningen i oftalmiatrik, torde i detta fall ett sådant tvångsläge ha uppkommit, att ett omedelbart ingripande till stöd för densamma blir ofrånkomligt. Kommissionens förslag om ianspråktagande av ögonavdelningen vid Sabbatsbergs sjukhus i undervisningens tjänst synes mig innebära en godtagbar lösning av denna komplicerade fråga. Då anledning till erinran mot de uppställda ekonomiska villkoren för förslaget genomförande icke synes föreligga, anser jag mig böra förorda nu ifrågasvarande förslag.

Lärarkollegiets beräkning av engångsutgifterna för undervisnings anordnande vid Sabbatsbergs sjukhus föranleder ingen erinran från min sida. I runt tal skulle alltså härför krävas ett belopp av 40 000 kronor. För ändamålet torde ett reservationsanslag å detta belopp böra uppföras å tilläggsstat II till riksstaten för innevarande budgetår.

Till frågan om den närmare utformningen och omfattningen av den undervisning i oftalmiatrik, som enligt vad jag förordat skall förläggas till ögonavdelningen vid Sabbatsbergs sjukhus, ävensom till spörsmålet om anslag för budgetåret 1947/48 till arvoden åt läkare för undervisningens meddelande m. m. bör ställning lämpligen tagas i annat sammanhang, och jag har för avsikt att framdeles återkomma härtill.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels medgiva, att Stockholms läns landsting må av riksplatserna å ögonkliniken vid karolinska sjukhuset övertaga 5 vårdplatser mot erläggande till staten vid platsernas övertagande av ett belopp av 100 000 kronor;

dels godkänna av mig i det föregående förordade grunder för anordnande av undervisning i oftalmiatrik vid ögonavdelningen å Sabbatsbergs sjukhus i Stockholm;

dels ock till *Karolinska mediko-kirurgiska institutet: Vissa engångskostnader för anordnande av undervisning i oftalmiatrik vid Sabbatsbergs sjukhus å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1946/47 anvisa ett reservationsanslag av kronor 40 000.*

3. Reservationsanslag till Karolinska mediko-kirurgiska institutet: Anskaffande av vissa mätinstrument m. m.

Efter förslag av Kungl. Maj:t i proposition 1946: 311 har riksdagen för innevarande budgetår anvisat ett reservationsanslag av 20 000 kronor till Karolinska mediko-kirurgiska institutet: Bidrag till akustisk-fysiologisk forskning. Avsikten med anslaget har, såsom framgår av nämnda proposition, sid. 377 ff., varit att bereda den ungerske fysikern professor George von Békésy tillfälle att vid karolinska institutet under ett år bedriva forskningsverksamhet inom akustiken och den akustiska sinnefysiologien.

Kanslern för rikets universitet har nu i anledning av framställning i ämnet av *lärarkollegiet* hemställt, att ett anslag av 18 700 kronor måtte anvisas till anskaffande av viss närmare angiven utrustning, huvudsakligen mätinstrument, som erfordrades för de av professor von Békésy bedrivna undersökningarna. Lärarkollegiets ifrågavarande framställning har föranletts av en skrivelse från *föreståndaren för institutets öronklinik, professorn Torsten Skoog*. Denne framhåller, att professor von Békésy vore sysselsatt framför allt med akustiskt-fysiologiska undersökningar över strömningsförhållanden inom innerörat, särskilt med hänsyn till otoscleroser. För dessa undersökningar, vilka vore av mycket speciell natur, erfordrades vissa mätinstrument, som icke funnes att tillgå inom landet men som kunde erhållas från utlandet.

Ifrågavarande mätinstrument m. m. synas vara nödvändiga för de av professor von Békésy bedrivna undersökningarna och torde, enligt vad jag inhämtat, jämväl efter dessas avslutande komma till användning i forskningens tjänst. Jag anser mig därför böra tillstyrka, att medel anvisas för ifrågavarande ändamål med begärt belopp, 18 700 kronor. Anslag för ändamålet torde böra uppföras å tilläggsstat II till riksstaten för innevarande budgetår. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Karolinska mediko-kirurgiska institutet: Anskaffande av vissa mätinstrument m. m.* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1946/47 under åttonde huvudtiteln anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 18 700.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:
Torsten Svensson.

Departementschefen.